ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу Оперенка Сергія Григоровича
на тему «Стимулювання економічного зростання засобами податкового регулювання», що представлена на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

В сучасних умовах розвитку національного господарства державне регулювання економіки через такі важелі як податкове стимулювання економічного зростання потребує удосконалення системи податкових стимулів та формування взаємопов'язаної структури між регулюванням і оподаткуванням для обмеження ризиків та загроз економічної безпеки держави.

Зокрема, розвиток податкового регулювання на основі застосування податкових інструментів з метою впливу держави на економічне зростання не можливо без гармонізації та адаптації податкової політики та системи ринковим умовам та потребам суспільства. Як результат, має бути підвищена якість реалізації економічної політики та прискорено налагодження партнерських взаємовідносин між органами контролю та платниками податків, які спрямовані на скорочення тіньового сектору економіки.

Зважаючи на важливість податкового регулювання для національної економіки, саме обґрунтування напрямів стимулювання економічного зростання засобами податкового регулювання можливо досягти поступовою лібералізацією податкового режиму та розвитком податкової конкуренції, яка сприяє децентралізації економіки та підвищення її конкурентоспроможності.

Тому, враховуючи науковий інтерес, своєчасність та необхідність розробок теоретико-методичних засад стимулювання економічного зростання засобами податкового регулювання, дисертація С.Г. Оперенка є своєчасною та актуальною.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до теми наукових досліджень Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій «Інноваційне управління соціально-економічними системами: держава, кластер, регіон» (номер державної реєстрації 0116U002332), де автором запропоновано теоретико-методичні засади застосування в Україні засобів податкового регулювання та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів їх реалізації в контексті економічного зростання держави.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення з дисертаційною роботою С.Г. Оперенка дає підставу стверджувати про достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що в ній містяться. Зміст дисертаційної роботи охоплює всі ключові аспекти теми. Отримані результати підтверджуються широким використанням публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів за темою дослідження, аналізом нормативно-правової бази та даних Державної служби статистики України та Державної фіскальної служби України.

Наукова обґрунтованість та достовірність основних наукових положень дисертації, отриманих результатів, висновків та сформованих рекомендацій підтверджується використанням автором сучасних методів дослідження: теоретичного узагальнення та аналогій – для узагальнення та обґрунтування категоріального апарату в теорії економічного розвитку і податкового регулювання; класифікації – для обґрунтування класифікації інструментів податкового регулювання; економіко-статистичного аналізу – для аналізу показників стану оподаткування в національній економіці; кореляційно-регресивного аналізу – для оцінки ефективності стимулювання економічного зростання засобами податкового регулювання та побудови моделі прогнозування з урахуванням податкових пільг та податкового навантаження; структурно-логічного та системного аналізу – для аналізу податкових змін у стимулюючих заходах економічного зростання засобами податкового регулювання.

Методичні підходи, що застосовані дисертантом, не містять суперечностей, є адекватними проблемі, що вирішується поставленими завданнями.

Дисертація за змістом, сутністю, структурою та оформленням повністю відповідає вимогам щодо кандидатських дисертацій економічного профілю, які визначені уповноваженим органом з атестації кадрів вищої кваліфікації.

Дисертаційна робота Оперенка Сергія Григоровича характеризується логічною, завершеною структурою та послідовною побудовою, повною мірою висвітлює зміст визначених розділів. Структура дисертації є обґрунтованою, переконливою, логічно витриманою, що дало можливість автору розкрити зміст проблеми, дослідити її теоретичні й практичні аспекти, зробити висновки та сформулювати пропозиції.

Необхідно виділити декілька основних напрямів дослідження, які тісно пов’язані з системним розглядом поставленої мети та основних завдань.

Перший напрям (С. 24-80) представлений розглядом теоретико-методичних аспектів дослідження стимулювання економічного зростання на основі державного регулювання економіки в контексті досвіду розвинутих зарубіжних країн. В межах даного напряму автором досліджено значення та структуру державного регулювання та економічну сутність податків, а також механізм їх реалізації через вплив на формування кон’юнктури ринку та структури національної економіки. Здійснена оцінка податкової політики як інструменту стимулювання економічного розвитку в контексті світового досвіду та встановлено основні чинники та конкретні історичні умови розвитку, що впливають на податкову політику різних держав світу.

Другий напрям дослідження (С. 90-145) спрямований на діагностику рівня розвитку оподаткування в Україні, в межах якого проведено ретроспективний аналіз формування та розвитку національної системи оподаткування, в якій перевалюють непрямі податки. Для оцінки впливу податкових пільг на стан економіки побудована поліноміальна економіко-математична модель парної регресії, яка визначає залежність ВВП від кількості податкових пільг.

Виокремлено основні інструменти та тренди функціонування сучасної податкової системи, що в контексті світової практики оподаткування дозволило виокремити напрями застосування засобів податкового регулювання, спрямованих на стимулювання розвитку економіки держави.

Третій напрямок (С. 154-203) направлений на обґрунтування пріоритетів розвитку системи оподаткування внаслідок огляду податкових змін та визначення їх ролі в стимулюванні економічного зростання. Автором сформовано концептуальні підходи до формування основних положень системного розвитку податкового регулювання економіки, скоординованих на створення вигідних економічних та правових умов для платників податків через податкові механізми з метою забезпечення сталого розвитку економіки України. Обґрунтовано напрями подальшого вдосконалення податкової системи України, спрямовані на модернізацію механізмів податкового регулювання в Україні та на підвищення ефективності їх використання, із врахуванням чинників стимулювання стабілізації економіки та її сталого зростання, що створюють сприятливе бізнес-середовище для суб'єктів господарювання шляхом застосування регуляторного потенціалу податкових механізмів та підвищують соціально-економічну результативність податкової політики держави.

В дисертації автором використано значну кількість літературних джерел, в тому числі іноземних, опановано сучасні методи наукових досліджень, висновки побудовані на базі статистичного матеріалу сучасного рівня функціонування податкової системи національної економіки. Все це забезпечило необхідну достовірність зроблених висновків і наукових положень.

Дисертаційна робота С.Г. Оперенка характеризується структурованістю, методичною завершеністю та чіткістю зроблених висновків і рекомендацій, які апробовані автором під час виступів на 6 міжнародних науково-практичних конференціях.

Зазначені положення дозволяють стверджувати, що отримані в дисертаційній роботі результати є обґрунтованими і достовірними.

4. Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Найбільш вагомими результатами, що характеризуються новизною та розкривають повноту та суть дисертаційного дослідження, є такі положення:

– удосконалено концептуальні положення, які базуються на розширенні поняття системних та комплексних інструментів податкового регулювання, що, на відміну від існуючих, враховують принципи побудови податкового законодавства як вбудованого стабілізатора системи оподаткування та трансферного ціноутворення як засобу оптимізації податку на прибуток, внаслідок чого збільшуються можливості наповнення державного бюджету та підвищення регуляторного потенціалу податкових механізмів, спрямованого на забезпечення сталого розвитку економіки держави (С. 60-71;120-123);

– удосконалено науково-методичний підхід до побудови економетричної моделі визначення оптимального співвідношення між показниками податкового навантаження та розміром валового внутрішнього продукту, що, на відміну від вже відомих, враховує дослідження впливу на ВВП податкового навантаження на працю, споживання та капітал з метою податкового прогнозування розвитку національної економіки на основі екстраполяції тренду податкових надходжень та формування заходів державної податкової політики стимулювання економічного розвитку держави (С. 127-141);

– набуло подальшого розвитку трактування поняття «податкове регулювання» як комплексу дій в рамках економічних відносин, які виникають в процесі оподаткування між його учасниками та реалізуються шляхом впливу органів державної влади на суб’єкти господарювання, що, на відміну від існуючих наукових підходів, конкретизує учасників економічних відносин в особі органів державної влади та суб’єктів господарювання та базується на використанні податкових інструментів для стимулювання економічного зростання держави (С.36-41);

– набуло подальшого розвитку визначення поняття та ознаки контрольної функції податків, яку пропоновано трактувати як контрольно-аналітичну функцію, що відрізняється від аналогічних підходів додатковим аналітичним аспектом, який дозволяє мобілізувати додаткові джерела поповнення бюджету і на основі аналізу виявлених податкових правопорушень здійснити пошук потенційних резервів покращення умов господарювання платників податків та стимулювання їх бізнесу (С. 41-46; 92-96; 164-179);

– набули подальшого розвитку методичні засади вдосконалення податкового регулювання у стимулюванні економічного зростання, що відрізняється інституціональним забезпеченням податкової гармонізації з урахуванням умов розвитку податкової конкуренції та ґрунтується на дослідженні загроз, ризиків та стану податкової безпеки України як окремого структурного елементу системи забезпечення економічної безпеки держави (С. 171-188);

– набули подальшого розвитку науково-методичні засади обґрунтування напрямів модернізації податкової системи України, спрямованих на підвищення ефективності застосування засобів податкового регулювання в Україні на основі ефективного використання її регуляторного потенціалу, які, на відміну від існуючих підходів, враховують чинники стимулювання економічного зростання, що створюють сприятливі правові та економічні умови для функціонування суб'єктів господарювання за допомогою податкових механізмів та спрямовані на досягнення сталого та прогресивного економічного розвитку України (С. 189-200).

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях і авторефераті

Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 11 наукових працях, з яких 5 статей - у фахових наукових виданнях (усі вони входять до міжнародних наукометричних баз даних), 6 – матеріали конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 4,44 д. а., з яких 4,17 д. а. належать особисто автору.

Характер видань та зміст опублікованих наукових праць відповідають вимогам МОН України щодо оцінювання повноти висвітлення одержаних результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Автореферат за змістом відповідає дисертаційній роботі та повною мірою розкриває її основні положення, ступінь новизни розробок, теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

6. Практичне значення отриманих результатів

Основні наукові результати, отримані під час дослідження, доведено до практичного впровадження у діяльність: Державної фіскальної служби України (довідка № 26-01-03-14/8 від 26.06.2019 р.), що дозволяє підвищити обґрунтованість прийняття органами влади відповідних рішень в процесі; ТОВ «Видавничий дім Гельветика» (довідка № 07/21-06 від 21.06.2019 р.) у частині розробки і подання пропозицій щодо удосконалення системи податкового стимулювання зростання економічної активності господарюючих суб'єктів. Результати дослідження використовуються в науково-дослідній роботі Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій (довідка № 70/03-19 від 05.06.2019 р.).

7. Відповідність дисертації спеціальності і галузі науки, за якими вона представлена до захисту

Подана до розгляду робота відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, а саме напрямам: моделі державного регулювання національною економікою, регуляторна політика держави та механізм її реалізації.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи

Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну роботу С.Г. Оперенка, вважаємо за доцільне не залишити без уваги певні недоліки та дискусійні положення:

1. У підрозділі 1.3 здійснено теоретичне обґрунтування стимулюючої функції податкового регулювання на макрорівні (С. 32-37; 110-112), однак, доцільним було б виділити чинники застосування даної функції та обґрунтувати податкові засоби на основі оптимізації податкового навантаження на мікрорівні для створення умов стимулювання підприємницької діяльності в Україні.

2. В роботі розглянуто спеціальні податкові режими (С. 50-55), проте не приділено значної уваги питанням податкового стимулювання економічного зростання шляхом підвищення ефективності функціонування спеціальних економічних зон в цілях податкового стимулювання інвестицій в реальний сектор економіки.

3. На нашу думку, доцільно було більш ґрунтовно розкрити питання державно-приватного партнерства (С.110; С. 170), як напряму розвитку економіки та визначити податкові аспекти реалізації спільних проектів в рамках надання податкових пільг з оцінкою їх доцільності як концесіонера, так і концедента.

4. У підрозділі 3.1 вказуючи на зміну ролі оподаткування в умовах зростаючої мобільності чинників виробництва та на необхідність лібералізації податкового регулювання, автор не розкриває конкретні механізми реалізації даного напрямку, який буде сприяти залученню іноземних інвестицій.

5. У розділі 3 автор наполягає на необхідності вдосконалення та посилення ефективності контролю за трансфертним ціноутворенням, але не виділено етапи процесу формування трансферної ціни та особливості для визначення бази оподаткування операцій з трансфертними цінами.

Наведені вище недоліки не знижують достатньо високого рівня дисертаційної роботи та істотно не впливають на якість отриманих результатів. Дисертаційна робота виконана на високому теоретико-методичному рівні, характеризується єдністю змісту, стилем викладення наукових положень і висновків, що забезпечує доступність сприйняття та осмислення матеріалів дослідження.

9. Загальний висновок

Дисертаційна робота Оперенко Сергія Григоровича «Стимулювання економічного зростання засобами податкового регулювання» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, а одержані автором в процесі дослідження результати характеризуються науковою новизною та мають теоретичну і практичну цінність.

Структурна побудова роботи відповідає кваліфікаційним вимогам, стиль викладення та подача матеріалу дослідження є логічними, послідовними та зв'язаними єдиною цільовою спрямованістю. Представлені в роботі наукові положення та результати є авторським розв'язанням наукового завдання, що полягає у розвитку науково-методичних засад та практичних напрямів щодо стимулювання економічного зростання засобами податкового регулювання.

Новизна одержаних здобувачем наукових результатів, їх обґрунтованість та достовірність, практична цінність становлять необхідні підстави для висновку, що дисертаційна робота «Стимулювання економічного зростання засобами податкового регулювання» відповідає вимогам положень п. 9,11,12, 13, 14 «Порядку присудження наукових», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., а її автор Оперенко Сергій Григорович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, обліку та менеджменту Одеського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету Міністерства освіти і науки України

В. В. Коваль